

**Biblioteca Centrală Regională Mureș
(1957-1965)**

AGYAGÁSI HAJNAL
Biblioteca Județeană Mureș

Lucrarea de față se bazează pe studiul articolelor apărute în presa mureșeană care, în această perioadă, era reprezentată de două mari cotidiene: *Steaua Roșie*, prima publicație periodică în limba română apărută în județul Mureș și *Vörös Zászló*, care apare și azi sub o altă denumire și care, prin varietatea preocupărilor, reprezentau două biruințe de seamă ale scrisului publicistic mureșean. Ambele au fost organe ale Comitetului Regional de Partid și Sfatului Popular al Regiunii Autonome Maghiare. Pe lângă problemele politice cotidiene, publicațiile au preocupări de răspândire a artei și culturii, care sunt dezbătute de colaboratori competenți, oameni de cultură și artă, scriitori.

Biblioteca publică din Târgu-Mureș a fost fondată în 1913. Încă din primii ani de funcționare, fondurile de publicații se ridică la peste 11.000 de volume, ca apoi să ajungă, în anul 1944, la 62.954 de volume prin grija celor doi renumiți bibliotecari Molnár Gábor (1913-1936) și Aurel Filimon (1936-1940). Cu anul 1948 intrăm într-o lungă perioadă contradictorie, greu de creionat, cu multe și întunecate faze, dar și cu unele realizări pe care nu avem dreptul să le ocolim. Este perioada în care instituția dispune de sume de bani pentru comenzi de periodice și cărți. Desființarea de către regimul comunist a unor biblioteci, cum ar fi cea a Colegiului unitarian din Cristuru Secuiesc, a Mănăstirii franciscanilor din Lázarea, a Căminului muncitoresc din Târgu-Mureș, a Cazinoului din Târgu-Mureș, a dus la îmbogățirea masivă a patrimoniului de carte.¹ Odată cu instaurarea democrației populare, rușii au dispus scoaterea din circuitul consultării a literaturii ce le era potrivnică. Apoi, măsura s-a extins asupra literaturii contrare mișcării comuniste, asupra celei cu vederi idealiste și asupra literaturii occidentale. Epurarea a cuprins ulterior și presa interbelică și ziarele străine. Cu timpul, acest aspect s-a atenuat.

¹ Dimitrie Poptâmaș, Mészáros Iosif, *Biblioteca Județeană Mureș* [Ghid], Târgu-Mureș, Biblioteca Județeană Mureș, Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă al Județului Mureș, 1979. – 64 p. + facs., fotografii.

Legislația anului 1951 a făcut din toate bibliotecile „adevărate focare de răspândire a culturii socialiste la orașe și sate,”² impunând promovarea clasicilor marxism-leninismului, a autorilor sovietici, a scriitorilor progresiști. Totodată, au fost luate și măsuri de epurare a colecțiilor.

În această atmosferă și-a început activitatea, ca director al Bibliotecii Regionale Mureș, Halász Boriska, bucurându-se de un prestigiu unanim recunoscut pe plan profesional. Și-a desfășurat activitatea între anii 1957-1965, când Biblioteca Regională funcționa ca o unitate centrală ce coordona 8 biblioteci raionale (având peste 210.000 de volume și 35 de bibliotecari), 146 biblioteci comunale și sătești (având 5-8.000 de volume), 34 de biblioteci de casă, iar după desființarea acestora, 4 biblioteci de cartier.

Primele consemnări despre bibliotecă din anul 1957 prezintă o instituție activă, având o **sală de lectură** frecventată în mare parte de studenți, care beneficiau de un fond de 140.000 de volume, diferite cotidiane și reviste de literatură și știință. Biblioteca este prezentată ca fiind o clădire frumoasă cu o sală de lectură bine îngrijită, cu mese negre și flori frumoase. Spre sfârșitul anului 1958, numărul cititorilor este de peste 12.000, numărul cărților citite depășește 200.000. Planurile de viitor ale instituției sunt formulate de directoarea bibliotecii astfel:

- îmbogățirea fondului de carte;
- întocmirea repertoriului periodicelor din bibliotecile mai mici din raion;
- completarea bibliografiei referitoare la transformarea socialistă a agriculturii;
- completarea bibliografiei locale;
- organizarea de serate literare și recenzii de carte.

În 1963 s-a hotărât reorganizarea fondului de carte al secției de împrumut. Motivul reorganizării era creșterea fondului de carte de aproape 15 ori în două decenii, atingând cifra de 600.000 de volume; se urmărea astfel crearea condițiilor necesare pentru deservirea cititorilor din toate punctele de vedere, și o confruntare temeinică a fondului de carte cu cataloagele.

Dorind să răspundă unor necesități ale timpului, în februarie 1960, Biblioteca Regională înființează o nouă secție, cea **tehnică-documentară**, având 12.000 de volume. A fost prima secție de acest fel din țară, care a funcționat pe lângă Biblioteca Regională. Ea a fost dotată cu mobilier nou și, conform necesităților, s-a mărit și numărul volumelor; așa s-a ajuns ca la sfârșitul anului 1960 numărul de cititori să fie de 1265, iar numărul cărților împrumutate să depășească 15.000 de volume. Datorită relației cu cabinetele tehnice, cu casele de cultură ale sindicatelor, precum și unei munci de popularizare, bibliotecarele au

² M. R. Mocanu, *Cenzura comunistă*, București, Editura Albatros, 2001, p. 29.

reușit să mărească numărul de cititori la aproape 1.900. Fondul ajunge la 40.000 de volume, peste 300 de reviste și publicații de specialitate.

Activitatea secției a cuprins, de asemenea, și organizarea unor sesiuni de comunicări pentru specialiști; s-au întocmit sistematic liste bibliografice, indici de recomandare ce cuprind titlurile de cărți tehnice pe ramuri, ținând seama de specificul producției din întreprinderile regiunii.

Tot în anul 1960, cu sprijinul organelor locale, s-a amenajat la parterul Palatului Culturii una dintre cele mai frumoase săli destinate exclusiv copiilor și elevilor - **Secția pentru copii**. Înființată în 1954, biblioteca pentru cei mici avea doar 1-2.000 de volume care, la data mutării în noul sediu, ajunge la 20.000 de exemplare.

An	Nr. cititori	Nr. volume împrumutate
1960	1.380	-
1961	2.101	21.200
1962	2.455	25.284
1963	3.013	35.986

Pentru atragerea copiilor s-au aranjat vitrine cu pliante simbolice și în relief, s-a procurat un aparat de proiecție a diafilmelor și s-au organizat diferite activități precum după-mesele de ghicitori, orele dedicate basmelor, seratele literare, întâlnirile cu scriitori etc.

Biblioteca Regională apela la multe metode și forme de răspândire a culturii; una dintre acestea a fost crearea unei rețele de biblioteci de casă, foarte mare și bine dezvoltată, deservită de bibliotecari de casă care aveau rolul de a duce cartea, lectura în casele oamenilor. Această mișcare a luat naștere la inițiativa bibliotecarelor din Biblioteca Regională Mureș și a Comitetului Orașenesc al femeilor. Bibliotecile de casă erau răspândite în așa fel, încât cuprindeau periferia orașului, mai ales zonele unde s-au construit uzinele și fabricile noi. Aceste biblioteci erau conduse de gospodine, funcționau în casele acestora, iar plăcile din sticlă albastră aflate pe aceste locuințe invitau la lectură. Cărțile erau asigurate de Biblioteca Regională, de unde bibliotecarul Benkő János, și mai târziu, Gutfreund Eva, le coordona activitatea și le furniza cărțile de care aveau nevoie.

Tot în 1957, în Târgu-Mureș funcționau 22 de biblioteci de casă de la care cele 1.042 de cititoare au împrumutat numai în luna mai 2.315 de volume. În 1961 aceste biblioteci de casă înregistrau 3.006 de cititori și statistica arată 17.475 de cărți citite. O astfel de bibliotecă exista și în cartierul Oncea, înființată la 10 octombrie 1957 pe strada Costa Foru nr. 1, unde își desfășura activitatea bibliotecara Szabó Iuliana. Lunar, numărul cititorilor și al cărților citite crește

considerabil, în cursul lunii decembrie statistica arătând că au fost citite 337 de cărți, de către 68 de cititori, numărul total al cititorilor acestei biblioteci fiind de 81. Pe lângă cărțile din domeniul beletristicii au fost citite 22 de cărți politice, științifice, agrotehnice etc.

Prima bibliotecară de casă din Târgu-Mureș a fost Suci Margit, care, până în anul 1960, deservea 120 de cititoare. O altă bibliotecară era Páncél Etelka, din grupa căreia în luna mai 1957 făceau parte 200 de femei care au citit 975 de cărți. Pentru răspândirea cărții și a lecturii, aceste bibliotecare organizau serate literare, prezentări de carte și întâlniri cu scriitorii, comunicări științifice etc.

Bibliotecarele aveau o publicație a lor – *Marosvásárhelyi Házikönyvtárosok Híradója (Jurnalul bibliotecarilor de casă din Târgu-Mureș)* – care avea un rol informativ despre această mișcare. Ele fiind într-o competiție continuă, foaia prezenta date statistice din care rezulta care sunt cei mai activi bibliotecari, realizările, precum și problemele acestora.

La sfârșitul anului 1961, în Târgu-Mureș își desfășurau activitatea 34 de biblioteci de casă dar, datorită numărului mare de cititori care apelau la această formă de împrumut, acestea nu reușeau să răspundă cerințelor de carte. De aceea, Biblioteca Regională a hotărât să comaseze câteva dintre ele și să pună bazele unei biblioteci de cartier în incinta clubului CFR. Avantajele acestei filiale erau foarte clare: un fond de carte mult mai mare, un bibliotecar specialist care era ajutat în munca de promovare a lecturii de un colectiv de 14 voluntari. Un an mai târziu, a luat ființă a doua filială în incinta clubului Uzinei de reparații auto numărul 2.

Sub patronatul Bibliotecii Regionale s-au organizat anual, pentru stimularea activității bibliotecarilor, concursuri între bibliotecile sătești și cele raionale. Se acorda regulat titlul de **bibliotecar fruntaș** celor care reușeau să atragă cât mai mulți cititori.

Pentru mulți bibliotecari tineri din anii '50 - '60, această epocă a fost o perioadă romantică și fertilă. Ioan Holhaș scria despre acest domeniu în care se realiza o „integrare în sistem” că a „însemnat multă muncă, multe renunțări și jertfe personale și colective.”³ O întreagă generație și-a consumat cariera în biblioteci, străduindu-se, uneori în condiții grele, să dezvolte un sistem funcțional.

Trecând peste intenția de a condamna tot ce aparține trecutului comunist, am încercat să creionez tot ce a fost lumină - realizare în istoria Bibliotecii Regionale. Nefiind o cunoscătoare a „jocurilor de culise,” am semnalat aspecte prezentate în presa locală, *Steaua Roșie* și *Vörös Zászló*, care a adunat cu rigurozitate date despre bibliotecă, începând de la fondare, și i-a urmărit

³ Gheorghe Buluță, *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, București, Editura Enciclopedică, 2000, p. 203.

îndeaproape evoluția, semnalând fiecare moment din dezvoltarea ei: îmbogățirea fondului de carte, extinderea cu noi secții – tehnică, documentară etc. și aducerea sub același acoperiș a secției pentru copii, dotate cu aparatură care, la vremea respectivă, era modernă. Tot din presa locală am putut afla despre cititorii care au frecventat instituția precum și acțiunile pe care le organiza și impactul care l-au avut asupra oamenilor din raion.

BIBLIOGRAFIE

Steaua Roșie 1957-1965

- *Tot mai multe cititoare.* – In *Steaua Roșie*. An. 6, nr. 505, (19 iun. 1957), p. 2.
- Păuș, Irma. *O bibliotecară frunțașă.* – In *Steaua Roșie*. An. 7, nr. 566, (miercuri, 22 ian. 1958), p. 4.
- *Concursul dintre biblioteci.* – In *Steaua Roșie*. An. 6, nr. 568, (29 ian. 1958), p. 2.
- Benkő János. *Contribuția bibliotecii regionale la sărbătorirea Centenarului Unirii.* – In *Steaua Roșie*. An. 8, nr. 670, (21 ian. 1959), p. 4.
- Bălgrădeanu, A. *La o bibliotecă de casă.* – In *Steaua Roșie*. An. 8, nr. 676, (11 feb. 1959) p. 5.
- Popa, Atanasie. *Palatul Culturii.* – In *Steaua Roșie*. An. 8, nr. 733, (29 aug. 1959) p. 5.
- *Bibliotecare frunțașe.* – In *Steaua Roșie*. An. 8, nr. 766, (23 dec. 1959) p. 3.
- Halász Boriska. *Bibliotecari frunțași.* – In *Steaua Roșie*. An. 9, nr. 784, (24 feb. 1960) p. 5.
- Popa, Atanasie. *Biblioteca celor mici.* – In *Steaua Roșie*. An. 10, nr. 69, (22 mart. 1961) p. 2.
- Podariu, Constantin. *Consfătuirea regională a bibliotecarilor.* – In *Steaua Roșie*. An. 11, nr. 2, (4 ian. 1962) p. 2.
- Megheș, V. *La Biblioteca centrală regională.* – In *Steaua Roșie*. An. 11, nr. 31, (7 feb. 1962) p. 2.
- Truțea, M. *Bibliotecile cartierelor târgumureșene.* – In *Steaua Roșie*. An. 11, nr. 261, (3 noi. 1962) p. 2.
- Ștefan, Izsák. *Azi vă prezentăm: Biblioteca tehnică-documentară din Târgu-Mureș.* – In *Steaua Roșie*. An. 12, nr. 11, (15 ian. 1963) p. 3.
- *Lectura necesitate a maselor.* – In *Steaua Roșie*. An. 13, nr. 193, (16 aug. 1964) p. 3.

➤ Borda, Dorin. *Din activitatea bibliotecilor.* – In *Steaua Roșie.* An. 13, nr. 298, (17 dec. 1964), p. 2.

Vörös Zászló 1957-1965

➤ Benkő János. *Asszonyok – házikönyvtárosok.* – In *Vörös Zászló.* An. 6, nr. 156, (4 iul. 1957), p. 5.

➤ A. F. *Új olvasók az Irány utcában.* – In *Vörös Zászló.* An. 6, nr. 173, (24 iul. 1957), p. 2.

➤ Gyárfás Endre. *A könyvtárosok marosvásárhelyi tanfolyama.* – In *Vörös Zászló.* An. 6, nr. 187, (9 aug. 1957), p. 2.

➤ *Versenyre könyvtárosok.* – In *Vörös Zászló.* An. 6, nr. 202, (29 aug. 1957), p. 2.

➤ *Megjelent a Házikönyvtárosok szeptemberi száma.* – In *Vörös Zászló.* An. 6, nr. 215, (13 sept. 1957), p. 2.

➤ Ungvári Ilona. *Marosvásárhelyi séták. A Tartományi Központi Könyvtár.* – In *Vörös Zászló.* An. 6, nr. 292, (12 dec. 1957), p. 2.

➤ *Vajnovszki Kázmer. A könyvek birodalmában.* – In *Vörös Zászló.* An. 7, nr. 307, (31 dec. 1958), p. 3.

➤ Halász Boriska. *Ünnepségek a tartományi könyvtárban.* – In *Vörös Zászló.* An. 8, nr. 74, (29 mart. 1959), p. 4.

➤ Halász Boriska. *Több mint egy millió könyvtári könyvet olvastak el egy év alatt.* – In *Vörös Zászló.* An. 8, nr. 195, (9 aug. 1959), p. 2.

➤ Koch Mária. *A tartományi könyvtár olvasótermében.* – In *Vörös Zászló.* An. 8, nr. 230, (1 oct. 1959), p. 2.

➤ *Megnyílik a tartományi dokumentációs könyvtár.* – In *Vörös Zászló.* An. 9, nr. 45, (24 febr. 1960), p. 3.

➤ Halász Borbála. *Könyvtárak a szocialista építés szolgálatában.* – In *Vörös Zászló.* An. 9, nr. 102, (30 apr. 1960), p. 6.

➤ Halász Borbála. *Értékes könyvtárosi tapasztalatcsere.* – In *Vörös Zászló.* An. 10, nr. 232, (30 sept. 1961), p. 2.

➤ Halász Borbála. *Egyre jobban hódít a könyv.* – In *Vörös Zászló.* An. 11, nr. 2, (4 ian. 1962), p. 1.

➤ *Újabb kerületi könyvtár Marosvásárhelyen.* – In *Vörös Zászló.* An. 11, nr. 64, (17 mart. 1962), p. 1.

➤ Áts Gabriella. *Negyedévi eredmények a Tartományi Könyvtár technikai részlegén.* – In *Vörös Zászló.* An. 11, nr. 69, (23 mart. 1962), p. 2.

➤ Oltean László. *Sorok a Tartományi Könyvtárról.* – In *Vörös Zászló.* An. 11, nr. 293, (11 dec. 1962), p. 3.

- *A könyvtárak versenyének tartományi értékelője.* – In *Vörös Zászló*. An. 12, nr. 65, (12 mart. 1963), p. 3.
- K. M. *A könyvek birodalmában.* – In *Vörös Zászló*. An. 12, nr. 109, (11 mai 1963), p. 1.
- *640 könyvtár.* – In *Vörös Zászló*. An. 12, nr. 203, (30 aug. 1963), p. 1.
- *Megnyílt a Tartományi Könyvtár olvasóterme.* – In *Vörös Zászló*. An. 12, nr. 233, (4 oct. 1963), p. 2.
- Mészáros József. *A dokumentációs könyvtár a technikai színvonal emelésének szolgálatában.* – In *Vörös Zászló*. An. 13, nr. 4, (7 ian. 1964), p. 2.
- Mészáros József. *A legifjabbak könyvtára.* – In *Vörös Zászló*. An. 13, nr. 127, (31 mai 1964), p. 3.
- K. M. *A műszaki dokumentációs könyvtár és a termelés.* – In *Vörös Zászló*. An. 13, nr. 255, (28 oct. 1964), p. 2.
- *Könyvtárosok nemes versengése.* – In *Vörös Zászló*. An. 13, nr. 283, (29 nov. 1964), p. 2.
- Mészáros József. *Könyvtárak mindenütt.* – In *Vörös Zászló*. An. 13, nr. 209, (4 sept. 1964), p. 2.
- Mészáros József. *245.404 olvasó.* – In *Vörös Zászló*. An. 14, nr. 178, (29 iul. 1965), p. 2.
- *Író-olvasó találkozó.* – In *Vörös Zászló*. An. 14, nr. 282, (28 nov. 1965), p. 1.

Mureş Central Regional Library. 1957-1965

Abstract

Local newspapers represent an important departure point in the reconstruction of the history of institutions. Between 1957 – 1965 the local newspapers *Steaua Roşie* and *Vörös Zászló* published many articles concerning the activity of the Mureş County Library which enable us to reconstitute the most important stages of the development of the library. It was a period of reorganization and new beginnings: a technical section was founded and the children's library was moved to a more suitable location. From the same source we could also learn out about the so-called „house libraries”; these made up a network of librarians who would bring books up to the readers' homes. Along time, these were transformed into district libraries.